

ผ้าทอโคราช : ผลผลิตและงานช่างของชาวนครราชสีมา

ผ้าทอโคราชเป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากการทอผ้าเป็นอาชีพหนึ่ง ที่ชาวนครราชสีมาสืบทอดและพัฒนาต่อมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย ชาวนครราชสีมาจะทอผ้าเป็นอาชีพรอง และประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา ก็จะประกอบอาชีพทอผ้า โดยจะนิยม ทอผ้าใต้ถุนบ้าน เพราะลักษณะบ้านจะเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ทำให้สามารถใช้พื้นที่บริเวณใต้ถุนในการประกอบ อาชีพ เลี้ยงสัตว์ และพักผ่อนหย่อนใจได้ การทอผ้าใต้ถุนบ้านนี้ ทำให้ชาวบ้านคนอื่นที่สนใจสามารถมาศึกษา หาความรู้ในเรื่องการทอผ้าได้ ดังเช่น ร้านมัชชาดาไหมไทย ที่จุดเริ่มต้นของการทอผ้ามาจากการที่สามีของ คุณอาทิตยา สิริมัชชาดากุล เป็นพนักงานการเงินของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่ได้ไปศึกษาหาข้อมูลและไปดู การทอผ้าย้อมผ้าของแต่ละบ้าน แล้วมาทำเป็นอาชีพหลักในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จนนำมาขาย เป็นสินค้าส่งออกได้^๑

ผ้าทอโคราชมีหลายประเภท เช่น ผ้าพื้น ผ้าหมี่ ผ้าขิด ฯลฯ ผ้าที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดนครราชสีมา คือ ผ้าหางกระรอก ซึ่งเป็นผ้าพื้น มีลักษณะพิเศษตรงที่ผิวสัมผัสของเนื้อผ้ามีลายเป็นเส้น ฝอยฟู เหมือนขนอ่อน และมีความเหนียวประยับคล้ายกับขนหางกระรอก ซึ่งเกิดจากการนำไหม ๒ สีควบ หรือปั่นเข้าด้วยกัน^๒

ในอดีตผ้าทอโคราชผลิตขึ้นเพื่อใช้ในครัวเรือน และใช้เป็นของขวัญของฝากให้ผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการ แสดงถึงความเคารพนับถือ ในปัจจุบันนอกจากใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ และส่งออก ไปขายยังต่างประเทศด้วย ทำให้มีผ้าที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด ดังนั้น คำขวัญของจังหวัดนครราชสีมาเกี่ยวกับผ้าทอจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากคำขวัญเดิมที่ว่า “โคราชลือเลื่อง เมืองก่อนเก่า นกเขาคราม อ้อยคันร่ม ส้มขี้ม้า ผ้าหางกระรอก” มาเป็นคำขวัญในปัจจุบันที่ว่า “เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน” ที่ใช้คำว่า “ผ้าไหมดี” เพื่อสื่อว่าไม่เพียงแต่ผ้าหางกระรอก เท่านั้นที่มีคุณภาพดี แต่ผ้าทอประเภทอื่นก็มีคุณภาพดีเช่นเดียวกัน

อำเภอปักธงชัยเป็นแหล่งทอผ้าที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา ผ้าไหมที่ส่งออกต่างประเทศส่วนมาก ทอที่อำเภอปักธงชัย ผ้าทอปักธงชัยมีความโดดเด่น คือ คุณภาพดี ผ้าสีสม่ำเสมอ สีเหมือนเดิม สีไม่ตก เนื้อหนาแน่น ขนาดกว้างยาวได้มาตรฐาน ชาวบ้านอำเภอปักธงชัยบางส่วนปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม

^๑ สัมภาษณ์นางอาทิตยา สิริมัชชาดากุล เจ้าของร้านมัชชาดาไหมไทย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ บ้านเลขที่ ๑๑๘/๑ หมู่ ๗ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

^๒ สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, **ของดีโคราช เล่มที่ ๕** สาขาการช่างฝีมือ, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : เพื่อฟ้าพรินต์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๘.

ฟอก ย้อม และนำเส้นไหมมาทอเป็นผืนผ้าอย่างครบวงจร แต่ตามโรงงานหรือร้านค้าขนาดใหญ่จะซื้อเส้นไหมจากชาวบ้าน หรือจากที่อื่น ๆ มาทอ ก็ที่ใช้ทอมักจะใช้กี่กระตุก เพราะทอได้รวดเร็วมากกว่าที่มีเน้นการทำผ้าพับเพื่อเป็นวัตถุดิบ การจำหน่ายมีทั้งแบบเป็นเมตร หลา หรือยกม้วน แล้วแต่ความต้องการของผู้ซื้อ^๓

ผ้าไหมทอกระตุก

การทอผ้าของชาวนครราชสีมา

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๙.

บรรณานุกรม

ราชภัฏนครราชสีมา, สถาบัน. สำนักศิลปวัฒนธรรม. ของดีโคราช เล่มที่ ๕ สาขาการช่างฝีมือ. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : เพ็ญฟ้าพรินต์ติ้ง, ๒๕๔๔.

สัมภาษณ์

อาทิตยา สิริมชชาดากุล. เจ้าของร้านมัชชาดาไหมไทย. สัมภาษณ์, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

นางสาวรุ่งนภา สงวนศักดิ์ศรี นักอักษรศาสตร์ปฏิบัติการ

กลุ่มจารีตประเพณี สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ คั่นคว้าเรียบเรียง